

הפרדת כוחות

אחת הטענות החזקות והמושמעות ביותר מצד אנשי זכויות בעלי החיים כנגד תעשיית החלב, מתייחסת לנושא הפרדת העגל מהאם לאחר ההמלטה. געיות של האם והעגל לאחר ההפרדה הם חלק מהתופעה, אבל ההשלכות על העגל שהופרד והועבר לתנאי בידוד, הולכות ומתבהרות במחקרים שמתפרסמים בשנים האחרונות

ד"ר סיון לאקר
רפתנות מודעת

mooodaat@gmail.com
MDfarming.com

הוולד: מבחינת הוולד הוא חייב לזהות את האמא שלו, היות והוא תלוי בה כדי להתקיים. מבחינת הפרה, אמהות שחיות בקבוצה עם עוד אמהות וצאצאים, חייבות לפתח שיטות סלקטיביות לזיהוי הוולד שלהן, אחרת הן עלולות להעניק יחס אמאי לפרט שאינו שלהן ובכך למזער את קצב ההתפתחות וסיכויי השרידות שלהן. קיימות כמה שיטות זיהוי מתוחכמות המתבססות על ראייה, ריח ושמיעה. לזיהוי הקולי תפקיד חשוב בביסוס הקשר. בעזרת זיהוי קולי (ווקאלי) אמהות וולדות מצליחים ליצור קשר ייחודי, שמאפשר להם למצוא זה את זה, גם לאחר תקופות זמן ארוכות שהם לא ראו אחד את השנייה.

מחקר שפורסם בפברואר השנה (2016) בדק האם יש זיהוי אינדוידואלי ווקאלי, בין פרות לעגלים שלהן, או במילים אחרות, האם הם מסוגלים לזהות את הקריאה הספציפית השייכת רק להם, מבין כל הקריאות השונות של האמהות והעגלים ברפת. במחקר הקליטו את הגעיות של כל אחת מהפרות ושל כל אחד מהעגלים. לאחר שהפרידו בין הפרות לעגלים, השמיעו לעגלים קריאות של האמא שלהם ושל אמהות אחרות ולפרות השמיעו געיות של העגל שלהן ושל עגלים אחרים.

התוצאות הראו שפרות הגיבו הרבה יותר, ע"י הזזת האזניים וכוון הראש ועל ידי תנועה לכוון הרמקול, כשהשמיעו את הגעיות של העגל שלהן, לעומת קריאות של עגלים אחרים. באופן דומה הייתה תגובת העגלים: הם הגיבו מהר יותר, הזיזו את האזניים הרבה יותר והסתובבו והלכו לכוון הרמקול, כשהושמעו קריאות של האמא שלהם, לעומת געיות של פרות אחרות.

תוצאות אלו מעידות שקיים זיהוי קולי אינדוידואלי בין פרות לעגל שלהן ובין העגל לאמא שלו. נקודה נוספת במחקר, הראתה שככל שגיל העגל קטן יותר, פרות הגיבו

ההשלכות נוגעות לקצב גדילה ולעלייה במשקל נמוכים, יכולות ירודות יותר להתמודד עם הגמילה ועם ההשתלבות בקבוצה חדשה וקשיי למידה והתאקלמות בסיטואציות חדשות. כל אלה, הם חלק ממסקנות החוקרים לגבי עגלים שגדלו בבידוד, לעומת עגלים שגדלו עם האמא שלהן או בזוגות/קבוצה של עגלים. בהדרכת היונקים שאני מעבירה ברפתות, אני מתייחסת גם לנושא של ההתנהלות שלנו סביב ההמלטה מנקודת המבט של רווחת הפרה, עוד לפני ההמלטה ורווחת העגל והאם אחרי ההמלטה. בחלק הראשון של ההדרכה אני מתייחסת גם לנושא הפרדת העגל מהאם לאחר ההמלטה ומציעה פתרונות לכל ההשלכות של גידול עגלים בבידוד. במאמר זה אנסה להתייחס לנושא מכמה נקודות ראייה שונות: ההתנהלות בטבע של הפרות, מחקרים אקדמיים ולבסוף נתבקשתי על ידי העורך, לכבוד חג הפסח, להתייחס גם לנקודת המבט שהיהדות מביאה בנושא.

התנהלות אמהות - ולדות בטבע

בתנאים טבעיים, אמהות ממליטות את הוולד בסביבה שקטה ומוסתרת. בשבוע הראשון הן נמצאות כל הזמן עם העגל ולאחר כשבועיים, הן מתחילות להתרחק מהעגל ורועות בסביבה הקרובה אליו. הקשר האמאי עם העגל נשאר עד לגמילה הדרגתית, סביב גיל 6-8 חודשים. השעות הראשונות שלאחר הלידה הן קריטיות. יש פרק זמן קריטי, שבו קשרי אמא-ולד ספציפיים ממוסדים וכל ולד אשר לא עבר את פרק הזמן הזה עם האם, יידחה על ידיה.

למה הזיהוי כה חשוב?

לזיהוי תפקיד חשוב בבעלי חיים שחיים בקבוצה עם הרבה פרטים. הזיהוי קריטי גם בעבור האם וגם בעבור

חזק יותר לשמיעת ההקלטה של געיית העגל, לעומת התגובה של אמהות לקריאות העגל שלהן שהיה בגיל מבוגר יותר. כלומר, תגובות של אמהות לקריאות של העגל שלהן מושפעות גם מגיל העגל.

כמה זמן לוקח לקשר בין האם לעגל להיווצר?

מחקרים שונים מראים שזיהוי מושלם, בין האם לעגל, נוצר במהלך השעות הראשונות. ישנו מחקר משנת 1958 שהראה שמספיק לאם לבלות 5-10 דק' בלבד עם הוולד, כדי ליצור אתו קשר אמהי חזק.

אני שומעת לא מעט מרפנות, שלפרות שלהם לא אכפת כשמפרידים מהם את העגל. הם לא רואים שום תגובה מצד הפרה וטיעון זה רק הולך ומתחזק, ככל שמספר ההמלטות עולה אצל פרה. יחד עם זאת, מדי פעם, אני גם שומעת את חלקם אומרים שיש פרות שמגיבות להפרדה, בגעיות ממושכות ולפעמים גם בבעיטה חביבה לרפתן שבא לקחת מהן את העגל.

השאלה היא, איך אנחנו מודדים ומעריכים את התגובה של הפרה לתהליך ההפרדה. חוקרים מתמקדים לרוב במדדים כמו כמות הגעיות, משך זמן עמידה, תנועות אזניים והוצאת ראש מחוץ לגדר, כדי להעריך את רמת הסטרס של הפרה או העגל בעקבות ההפרדה. עם הזמן הם התחילו להעלות שאלות כמו: האם הסימנים שהם מודדים, הם הסימנים הנכונים להערכת מצב הסטרס של הפרה. יכול להיות שפרות לא יעלו בפעילות או

במספר הגעיות אחרי ההפרדה, אך עדיין יהיו לחוצות. מחקר משנת 2005 שנעשה בנוורווגיה, בדק את אחוז הניראות של החלק הלבן של העין בפרות, כסימן לסטרס של הפרה. אחוז ניראות הלבן נבדק לפני ההפרדה, אחרי ההפרדה ולאחר מכן, נבדק שוב כשהחזירו את העגל לפרה. תוצאות המחקר הראו עלייה משמעותית באחוז הלבן הנראה אחרי ההפרדה וכשהחזירו את העגל לפרה ראו ירידה באחוז הלבן הנראה של עין הפרה. המסקנה הגדולה הייתה שאחוז ניראות לובן העין מהווה מדד לרמת הלחץ בפרה ושמדד זה יכול לשמש כהערכה דינמית לרגשות של פרות.

מחקרים שונים ניסו לבדוק את ההשפעה של ההפרדה לאחר פרקי זמן שונים לאחר ההמלטה. חלק מהמחקרים בדקו את ההשפעה על האם בלבד וחלקם בחנו את ההשפעה גם על האם וגם על העגל. חלק מהמחקרים התמקדו במדדים פיזיולוגיים כגון קצב לב, למשל בהפרדה לאחר 2-3 ימים של שהות של האם עם העגל, פרות הראו עלייה בקצב הלב לאחר ההפרדה.

הפרדת העגל מאמו

מחקר אחר בדק האם יש הבדל בתגובה ההתנהגותית של העגל ושל הפרה כתלות בזמן ההפרדה לאחר ההמלטה. נבדקו הפרדות של עד 6 שעות מההמלטה, יממה לאחר ההמלטה ו-4 ימים לאחר ההמלטה. הפרות

רפת אורגנית בגרמניה שבה מאפשרים לעגלים לנזק מהאם פעמיים ביום

אנחנו עדים כאן לשתי מגמות: מצד אחד יש יתרונות בריאותיים וחברתיים להשארת האם והעגל למשך כמה ימים יחד, אבל מצד שני, קיים החיסרון בתגובה הסוערת יותר לאחר הפרדה מצד העגל והפרה. כדי להגיע לרמת הרווחה הטובה ביותר, עלינו לאזן בין שני הצדדים הללו. בהדרכת היונקים שאני מעבירה אני עוסקת בדיוק בעניין של איך לייצר את האיזונים הללו ברפת הקיימת בכדי להגיע למקסימום בריאות, תנובה ורווחה מבלי לגרום נזק.

הנקודה היהודית

נושא הפרדת העגל מהאם מובא בספר ויקרא פרק כב פסוק כז (מתייחס לקורבנות):

”שֹׁר או כֶּשֶׂב או עֵז כִּי יוֹלַד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ...”

קיבצתי כאן את ההתייחסות של הרב קוק ושל הרבי מליובאוויטש לפסוק: **הרבי מליובאוויטש:**

”התורה ציוותה שלא לצער בעלי חיים. ציווי זה הוא מטעם רחמנות, שלא לצער את האם על ידי זה שנוטלים ממנה את הוולד תכף ומיד לאחר שילדה אותו. טעם המצווה מגיע מהמקום כי הקדוש ברוך הוא, אב הרחמן ורחמיו על כל מעשיו, אף על בעלי החיים. סיבת ציווי זה היא כדי לאפשר לאמו לקבל מעט נחת רוח מבנה שזה עתה נולד קודם שיקחוהו.”

הרב קוק:

הרב קוק כתב מאמר שלם הנקרא ”חזון הצמחונות והשלום” המתייחס ליחסי האדם ובעלי החיים בימינו ובאחרית הימים. במאמר הוא מתאר השקפת עולם חדשה – ”ההשקפה השלמה”.

ההשקפה השלמה מתארת סוג של עולם אידיאלי ומתוקן להעתידי לבוא. בעולם מתוקן בנפש האדם הבריא, מצד היותו ברוא בצלם אלוהים, מוטבעת התחושה כי המציאות כולה הנה פועל יוצא של מקור אחד, נשמה אחת, שלמות אחת, ועל כן פרטי המציאות כולם קשורים זה לזה בקשר חיים. מכיוון שכך, דחיית כוח מסויים – ולו למען כוח אחר – מחסרת את המציאות כולה. מתוך ההכרה הזו לא יעלה על הדעת לקחת חיים מברוא אחד למען ברוא אחר. התיאור הזה הוא שאיפה מוסרית טבעית של רגש היושר האנושי הבריא המתבטא בשימת עין בדרישה ליחס של צדק מלא כלפי בעלי החיים. בימינו אנו, אחד הנושאים אשר התרבות האנושית עדיין איננה מתוקנת ביחס אליו הנו היחס לבעלי החיים, תחום שהשיפור בו הנו אחד משיאי ההתעלות המוסרית – אנושית, ועם זאת הוא עומד כיום, רק במצב של חלום נעים של אידיאליסטים יותר קיצוניים ואינו נוגע כלל לרובה המכריע של האנושות.

במאמר מקדיש הרב קוק קטע שלם העוסק בחלב והפרדת העגל מהאם:

”על פי ההשקפה השלמה המלאה, חסד של הקדוש

והעגלים צולמו בווידאו והוקלטו כשעה לפני ההפרדה ועד 21 שעות אחרי ההפרדה. עגלים שהופרדו מאוחר יותר (יממה ו-4 ימים אחרי ההמלטה) היו פעילים יותר בתוך התא, עמדו יותר זמן ובילו יותר זמן עם הראש שלהם מחוץ לתא, מאשר עגלים שהופרדו לאחר 6 שעות מההמלטה. אותו דפוס נראה אצל הפרות הן מבחינת הפעילות והן מבחינת הוצאת הראש מגדר החצר. כמות הגעיות של פרות שהעגל נלקח מהן לאחר 4 ימים מההמלטה היו פי 4 מקצב הגעיות של פרות שהעגל נלקח מהן לאחר 6 שעות.

אבל זה רק צדו האחד של המטבע. עגלים שנשארו יותר זמן עם האמא שלהם לאחר ההמלטה, הראו פחות מקרי שלשול בשלושת השבועות הראשונים לחייהם. החוקרים הסבירו את הממצא הזה בכך שהעגלים שבילו יותר זמן עם האם, ינקו יותר קולוסטרום ועובדה זו, בנוסף להשפעה האמהית, אפשרה ספיגה יעילה יותר של אימונוגלובולינים.

מחקר זה לא מצא הבדלים בתנובת החלב של פרות ששהו עם העגלים שלהם במשך 4 ימים, לעומת פרות שהעגל הופרד מהן לאחר ההמלטה.

מחקרים אחרים הראו שקצב הגדילה של עגלים אשר נשארו עם האמהות שלהם במשך 10 ימים היה פי 2 מקצב הגדילה של עגלים שהופרדו מיד לאחר ההמלטה. יותר מכך, עגלים אשר נשארו עם האם במשך 4 ימים לאחר ההמלטה, גם הראו קצב גדילה של פי 2 מעגלים שהופרדו מיד, למרות שלא אפשרו לעגלים לינוק מהאמהות, כלומר יש השפעה של הקרבה לאם על קצב הגדילה של העגל.

מחקר משנת 1990 הראה שליניקה של העגל מעטין האם, יש גם יתרונות בריאותיים בעבור הפרה, כגון סיוע בשחרור במקרים של עצירת שליה וירידה בהיארעות מקרי דלקות עטין.

מחקר משנת 1987 אף הראה שלשהות של העגל עם האם, יש השפעה חיובית על הורדת הזמן עד להתעברות ראשונה לאחר ההמלטה.

ברוך הוא וטובו על כל יצוריו, יכיר האדם את יסוד מציאות החלב בשדי האם החיה, לא למען יוכל הוא בחזקתו לעשוק אותו לעצמו, כי אם למען תוכל להניק את ילדה הרך, את הגדי שלה האהוב לה, מחלב שדיה. הגדי הזה ראוי הוא שיתענג גם הוא על אהבת שדי אמו לפי תכונתו וטבעו".

כלומר, המבט האמוני המבחין כיצד השגחתו של הקב"ה שמה לבה לכך שכל פרט מפרטי המציאות יקבל את המגיע לו – איננו יכול להשלים עם הפקעת חלב בעל חיים לצורכי האדם. החלב נועד מטבע הבריאה להנחת צאצאיו של בעל החיים ולא לשימושים אחרים (לפי הרב קוק).

במאמר של הרב קוק מוצגת הצמחונות כהנהגה אידיאלית, תוך הדגשה כי **במצבה הנוכחי של האנושות אין היא בשלה עדיין להתנהל על פיה**. למרות הסתייגותה העקרונית של תורת ישראל מאכילת בשרם של בעלי חיים, אין היא פוסחת על שלבים, ולכן מאפשרת היא כיום אכילת בעלי חיים באופן זמני ומבוקר, ומותירה את הצמחונות בגדר חזון בלבד. חלק מהאכילה המבוקרת נוגעת לציווי "**לא תבשל גדי בחלב אמו**" שזה ציווי מוסרי לחלוטין. המוסר האנושי כיום הנו כה משובש עד שלולא עצרה בעדו תורת ישראל, מסוגל היה האדם לבשל את הגדי הנשחט בחלב של אמו ללא ייסורי מצפון, ואדרבה, עוד נדמה היה לו כי זהו הדבר הטבעי לעשותו. אך התורה פונה אל האדם ואומרת לו: ראשית, כלל ההיתר

לאכילת בשר הנו בדיעבד, וייעודו המקורי של בעל החיים היה להתקיים אף הוא ולשמוח בזיו החיים; שנית, גם אם אמנם, בלית ברירה, הותר לך לשחוט ולאכול את בשרו, לכל הפחות, "**לא תבשל גדי בחלב אמו**". לאמור, בישול בשרו של בעל החיים יחד עם החלב שהיה מיועד מלכתחילה להיות מזונו, הנו מעשה אכזריות בוטה מכדי שיעלה על הדעת.

מה לגבי צער? האם הפרה באמת מסוגלת לחוש בצער על כך שלקחו ממנה את העגל שזה עתה נולד?
לפניכם כמה התייחסויות לגבי צער של בעלי חיים ממקורות שונים:

הרמב"ם כותב במורה נבוכים:

"אין הבדל בין צער האדם וצער שאר בעלי החיים, מפני שאהבת האם לילד שלה וגעגועיה אליו, אינם נמשכים אחר השכל, אלא אחר פעולת הכוח המדמה הנמצא ברוב בעלי החיים, כמו שהוא נמצא באדם."
הכוונה בכח המדמה הוא במובן שבעל החיים חש בדבר שאינו וויזואלי, שאינו נוכח לנגד העין במציאות אבל מרגיש בו.

רמב"ן:

"כי יש לבהמות דאגה גדולה בזה, ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת הבהמות על בניהם, כי אהבת האם וחנותה לבני בטנה, אינו נמשך אחרי השכל והדיבור, אבל הוא מפעולת כח המחשבה המצויה בבהמות, כאשר היא

מצויה באדם."

רש"י הירש (רבי שמעון בן רפאל הירש):

"כי כאדם כבהמה גם היא תחוש ותרגיש כל חיתוך, דחיפה, הכאה, כובד עמל רב, פחד ובהלה, רעב וצמאון".

אידיאל ומציאות

ישנן רפתות אורגניות בעולם ששמות בראש מעייניהן את נושא רווחת בעלי החיים. חצר החולבות נמצאת בסמיכות לחצר היונקים. כאשר עגל נולד, הרפתנים דואגים להגמיע אותו עם קולוסטרום, אך הגישה לאמא אפשרית דרך שער הפרדה שנפתח בהתאם לזיהוי. העגל נמצא עם האם בשבוע הראשון לחייו ואז עובר לחצר היונקים. ברפתות הללו הרפתנים מכניסים את האמהות, פעמיים ביום, לחצר היונקים ומאפשרים לעגלים לינוק מהאמהות או הפוך, כפי שניתן לראות בתמונה - רפתות שמאפשרות לעגלים להיכנס פעמיים ביום לחצר החולבות. (מזכיר קצת את בית הילדים והמפגש היומי עם ההורים בקיבוץ).

עלינו להישאר מציאותיים ולהבין כי הרפתות שלנו לא תוכננו בצורה הזו וכל המערך הממשיק שונה. הבאתי את הדוגמה של הרפתות האורגניות כנקודה למחשבה. החוכמה היא להסתכל על המצב הקיים ומנקודת המוצא הזו, לחשוב איפה אפשר

להשתפר. ההשלכות שיש לעגל שחי בבידוד, שבועות שלמים עד שהוא חובר לקבוצה, הן משמעותיות. ממפגשים שונים שהיו לי עם יונקיסטים שהחליטו לגדל את היונקים בזוגות אני שומעת תגובות חיוביות. במעקב שלהם לטווח הארוך הם מתארים עגלות חזקות, בריאות ופחות לחוצות, שקל יותר להתנהל איתן. חשוב לציין שזה דורש התנהלות נכונה מצד היונקיסטים עם ממשק מוקפד ומסודר.

לסיכום אוכל להגיד שאנחנו אנחנו עדיין לא הגענו לעולם מתוקן שבו

"וְגַר זֶאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנֶמֶר עִם-גְּדִי יִרְפָּץ; וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יִחָדְדוּ, וְנֶעֱר קֶטֶן נִהְגָּ בָּם. וּפְרָה וְדָב תִּרְעֶינָה, יִחָדְדוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִיָּהֶן; וְאַרְיֵה, כִּפְקָר יֵאָכֵל-תֶּבֶן" אבל אנחנו כן יכולים להתחיל שינוי ברפת האישית שלנו, על ידי שיפור הרווחה של הפרות ושל העגלים. איך, כמה ולמה, אשמח ללמד אתכם בהדרכת היונקים של "רפתנות מודעת".

מקורות

1. חזון הצמחונות והשלום - מבואר על ידי חגי לונדין
2. ולפני עיוור - אסא קיסר